

مفاهیم و نظریه‌های پرستاری

درسنامه‌ی تشریحی

گردآورندگان ✍

حمیدرضا صادقی گندومانی

محمد سجاد لطفی

شعله رحیمی

نرگس ناصری بروجنی

عنوان و نام پدیدآور	کتاب جامع مفاهیم و نظریه‌های پرستاری = Comprehensive textbook of concepts and theories of nursing / ترجمه، تالیف، گردآوری حمیدرضا صادقی گندمانی... [و دیگران].
مشخصات نشر	تهران: انتشارات علمی سنا، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۵۰۹ ص.
شابک	978-600-8730-42-2
وضعیت فهرست نویسی	فیپا
یادداشت	کتاب حاضر بر گرفته از کتاب "Theoretical nursing : development and progress, 5th ed, 2012" و "Contemporary nursing knowledge : analysis and evaluation of nursing theorists and their models and theories, 2nd ed, 2005" و "Nursing work, 8th ed, 2014" است.
موضوع	پرستاری -- راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع	(Nursing -- Study and teaching (Higher
شناسه افزوده	فاوست، جکلین، ۱۹۴۱ - م.
رده بندی کنگره	۱۳۹۶ ۲۵/۷۱RT
رده بندی دیویی	۷۳۰.۷۶/۶۱۰
شماره کتابشناسی ملی	۴۶۷۷۳۶۹

نام کتاب	موسسه علمی انتشاراتی سنا
گردآورندگان	مفاهیم و نظریه‌های پرستاری حمیدرضا صادقی گندمانی - محمدسجاد لطفی - شعله رحیمی و نرگس ناصری بروجنی
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۷۳۰-۴۲-۲
سال چاپ	۱۳۹۷
صفحه‌آرایی	انتشارات علمی سنا
طراح جلد	لیلا انصاری
پست الکترونیک	elmisana@gmail.com
سایت انتشارات	sanabook.com
تیراژ	۱۰۰ نسخه
قیمت	برای مشاهده قیمت اسکن کنید. 📱

فهرست:

فصل اول: (مروری بر فلسفه)	۱
فصل دوم: واژه شناسی	۱۶
فصل سوم: (مدلهای پنداشتی و متاپارادایمهای پرستاری)	۴۰
فصل چهارم: (تئوری و انواع آن)	۵۳
فصل پنجم: (راهکارهای گسترش تئوری)	۷۴
فصل ششم: (دیدگاه های گسترش تئوری و موانع گسترش تئوری)	۸۰
فصل هفتم: (معرفت شناسی)	۹۱
فصل هشتم: (دیسپلین پرستاری و ساختار آن)	۹۸
فصل نهم: (دانستن و درک: پرستاران به عنوان دانشمندان)	۱۰۵
فصل دهم: (فلسفه، علم و پرستاری)	۱۱۷
فصل یازدهم: (ارزشیابی تئوریه)	۱۲۶
فصل دوازدهم: (مکاتب پرستاری)	۱۴۶
فصل سیزدهم: مدل سیستمی	۱۵۹
فصل چهاردهم: مدل سیستمی	۱۷۷
فصل پانزدهم: مدل سازگاری	۱۹۰
فصل شانزدهم: روابط متقابل انسان-محیط (انسان واحد)	۲۰۵
فصل هفدهم: تئوری نیل به هدف	۲۱۷
فصل هجدهم: پرستاری اثربخش	۲۲۹
فصل نوزدهم: اقدامات بشر دوستانه	۲۳۶
فصل بیستم: روابط بین فردی	۲۴۳
فصل بیست و یکم: هنر کمک رسانی پرستاری بالینی	۲۵۲
فصل بیست و دوم: فلسفه و علم مراقبت	۲۶۱
فصل بیست و سوم: مدل محافظتی-درمانگری های پرستاری	۲۶۹

فصل بیست چهارم: تئوری کمبود مراقبت از خود	۲۸۲
فصل بیست و پنجم: سلامتی به عنوان هوشیاری توسعه یافته	۲۹۸
فصل بیست و ششم: انسان شایسته	۳۰۶
فصل بیست و هفتم: نظریه ارتباطات بین فردی - پرستاری سایکودینامیک	۳۱۶
فصل بیست و هشتم: تئوری نیازها	۳۳۱
فصل بیست و نهم: پرستاری مبتدی تا متبحر	۳۴۲
فصل سی: مشکلات پرستاری ۲۱ گانه	۳۵۱
فصل سی و یکم: پرستاری مدرن	۳۶۱
فصل سی و دوم: مراقبت، بازتوانی و درمان	۳۶۸
فصل سی و سوم: تنوع مراقبت فرهنگی و تئوری کلیت	۳۷۷
فصل سی و چهارم: مدل پرستاری	۳۸۷
فصل سی و پنجم: مدل ارتقای سلامت	۳۹۵
فصل سی و ششم: مدل سازی و مدل سازی نقش	۳۹۹
فصل سی و هفتم: مدل تعاملی کودک - والدین	۴۰۴
فصل سی و هشتم: کسب نقش مادری	۴۰۷
فصل سی و نهم: ریپل سیسکا (جوهان)	۴۱۲
فصل چهل: نظریه عمومی سیستم ها	۴۱۵
مجموعه آزمون های مفاهیم و نظریه های پرستاری	۴۲۰
منابع و مأخذ:	۵۰۲

فصل اول: (مروری بر فلسفه)

مروری بر فلسفه

حوزه کاری فیلسوفان

۱. فعالیت‌های تحقیقی
۲. فلسفه به عنوان روش تحقیق
۳. روح فلسفی
- شاخه‌های فلسفه
۱. معرفت‌شناسی
۲. متافیزیک
۳. ارزش‌شناسی
۴. هستی‌شناسی
۵. منطق

مکاتب فلسفی

۱. مدرنیسم (تجددگرایی)
۲. پست مدرنیسم
۳. ایده آلیسم
۴. رئالیسم کلاسیک
۵. پراگماتیسم (عمل‌گرایی)
۶. اگزیستانسیالیسم
۷. فلسفه تحلیلی
۸. فلسفه مادی دیالکتیکی
۹. جنسیت‌گرایی
۱۰. فلسفه و پرستاری

مروری بر فلسفه

- ✓ **فلسفه:** شامل Philia به معنی دوست داشتن و Sophia به معنی خرد و دانش است.
- ✓ **خرد:** مربوط به طرز فکر و روش کار فرد است.
- ✓ **خرد** را به معنی فهم، بینش، ژرف اندیشی و وسعت فکر به کار برده‌اند.
- ✓ «**خرد**» توانایی تفکر و عمل با استفاده از دانش، تجربه، فهم، بینش و حس مشترک است؛ فلسفه پیگرد اینهاست و **خرد** «دست یافتن» به وسیله تفکر دقیق به واسطه تحلیل چیزهاست.
- ✓ **دانش** مربوط به معرفت و یا اطلاعاتی است که فرد در سایه تفکر یا از طرق دیگر کسب می‌کند.
- ✓ فلسفه هر رشته به معنای تئوری و پایه پیشرفت دانش آن رشته تعریف می‌شود.
- ✓ منظور از **فلسفه** یا **خرد دوستی** کوشش برای به وجود آوردن طرز فکر منطقی و نظر وسیع و عمیق به امور گوناگون است.
- ✓ تمرکز فلسفه بر مشکل‌گشایی یا پاسخ‌گویی به سوالات مربوط به یک رشته و مفاهیم ساختاری آن رشته می‌باشد.
- ✓ اساس هر نظریه با مشخص شدن فلسفه وجودی آن واضح می‌گردد.
- ✓ فلسفه مطالعه و بررسی مسائل انتزاعی^۱ و غائی^۲ و کلی^۳ درباره ماهیت هستی، دانش، اخلاق، رهان و اهداف بشری است.
- ✓ فلسفه به سوالات اساسی هر رشته پاسخ می‌دهد.
- ✓ فلسفه شامل منطق، اخلاق، متافیزیک و اپیستمولوژی است.
- ✓ فلسفه مشخص‌کننده ساختار هدفمند و پیش فرض‌های هر رشته می‌باشد.
- ✓ فلسفه به دنبال کشف دانش، حقایق و موضوعات ارزشمند است.
- ✓ عبارات فلسفی با جمله «ما عقیده داریم» شروع می‌شود.
- ✓ ارزش‌ها و باورهای یک رشته که به وسیله افراد آن رشته رعایت می‌شود.

¹ Abstract

² ultimate

³ general

✓ منطق استقرایی استدلال از جزء به کل است.

✓ منطق موجب ایجاد نظام و سلسله مراتب بین مفاهیم می‌شود.

نکته: شاخه های فلسفی بطور سنتی شامل : متافیزیک (هست شناسی و کیهان شناسی)، معرفت شناسی، منطق، زیباشناسی، اخلاق یا ارزش شناسی می باشد.

مکاتب فلسفی

۱. مدرنیسم (تجددگرایی)

✓ در غرب اتفاق افتاده است.

✓ پیدا شدن مفهوم ذهن^{۱۱} یا انسان بعنوان موجودی که دارای ذهن و ضمیر همراه با فردیت و استقلال وجودی است که می تواند درباره خود و پدیده ها بیندیشند و آن ها را بازشناسند.

✓ فاصله گرفتن از گذشته و دور شدن از سنت است (پیشرفت گرایی).

✓ در نظام مدرنیته هرچه عقل انسان درست فرض کند صحیح می‌باشد.

✓ در مجموع مفاهیم مدرنیته استقلال فکری، روشن فکری، گذر از سنت، تسلط بر طبیعت و رهایی از وابستگی و ایجاد عدالت و روح دموکراسی در جامعه است.

۲. پست مدرنیسم

✓ از نظر زمانی مرحله ای بعد از مدرنیسم نیست.

✓ نوعی بازنگری و مرور آرمان های مطرحه در مدرنیسم است.

✓ پست مدرنیته بررسی عمق و حقایق جهان و زیر ساخت های زندگی روزمره می‌پردازد.

✓ محتوای اصلی آن، تردید و تامل در پایه ها و آرمان های مدرنیسم و نقد آن است.

✓ به معنی نقد و ساختارزدایی از عمق و حقایق جهان که اساس و زمینه زندگی روزمره است صورت می گیرد.

✓ نوعی تمرکز زدایی است و فرد را از نقطه مرکزی خارج می کند و مسائل ناخودآگاه را مورد تاکید قرار می دهد.

✓ پست مدرنیسم اعتراف به تأثیر عوامل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و دیگر عوامل در تولید و تعریف علم دارد.

¹¹ subject

۵. دیسپلین

- ✓ دیسپلین به وسیله دیدگاه منحصر به فرد و راه مجزای نظر به همه پدیده‌ها شناخته می‌شود که نهایتاً ماهیت محدوده سوالاتش را مشخص می‌کند.
- ✓ دیسپلین بر اساس ساختار و سابقه تقسیم می‌شوند.
- ✓ دیسپلین اغلب به دنبال سوالات یک رشته می‌باشد. دیسپلین نوع روش مطالعه را مشخص می‌کند.
- ✓ دیسپلین به پدیده‌ها و مفاهیم انتزاعی توجه و دقت می‌کنند.
- ✓ دیسپلین به پدیده‌ها و مفاهیم انتزاعی توجه و دقت می‌کنند.
- ✓ پرستاری به عنوان دیسپلین وسیع‌تر از پرستاری به عنوان یک علم است (مهم).
- ✓ دیسپلین منعکس کننده تفاوت‌های واقعی بین بدنه دانش با موارد مشابه یادگیری می‌باشد.
- ✓ دیسپلین پرستاری مشخص کننده بدنه دانش و همواره بر عملکرد بالینی تأکید دارد.
- ✓ دیسپلین به معنای دیدگاه منحصر به فرد اعضای یک رشته است که منجر به روشن شدن ماهیت و محدوده سوالات یک رشته می‌باشد.

سایر واژگان مهم

۶. دانش

- ✓ آگاهی یا درک واقعیت است که از طریق **یادگیری** یا **تحقیق** و بحث کسب شده است. (مهم).
- ✓ توسعه دانش پرستاری فصل مشترک علم پرستاری و پژوهش می‌باشد.
- ✓ دانش از طریق **تجربه** کسب می‌شود.
- ✓ دانش نشان دهنده چیزی است که فرد در مورد موضوع یک رشته می‌داند.
- ✓ هدف غایی توسعه دانش، بهبود خدمات پرستاری است.
- ✓ اساس دانش اطلاعات واقعی است که از طریق **تجارب** کسب می‌شود.
- ✓ دانشمندان علوم انسانی بر روی بعد ذهنی ارزش بیشتری می‌گذارند.

مراحل شکل گیری دانش

1) Research → 2) Fact → 3) Principle → 4) Law → 5) Theory → 6) Knowledge

رویکردهای توسعه دانش

✓ مدل پنداشتی از مفاهیم عمومی، انتزاعی و قضایا ترکیب شده و ایده‌های کلی و عبارات مربوطه در هر مدل به روش‌های مختلفی بیان می‌شود.

عناصر سازنده مدل

در مدل‌های کاری سه عنصر اصلی وجود دارند.

۱. ارزش‌ها و اعتقاداتی که مدل روی آنها پایه‌گذاری شده است.
۲. اهداف کاربردی: در هر مدل هم برای پرستار و هم برای بیمار هدف باید مشخص باشد.
۳. دانش و آگاهی: اهداف مدل، زمینه دانش و آگاهی را تعیین می‌کنند و این قسمت از مدل فرد را به هدف می‌رساند.

گسترش مدل‌های پنداشتی

- ✓ مدل پنداشتی از مشاهدات تجربی (استقرا)، بینش شهودی و قیاس گسترده است.
- ✓ در حالت استقرا از جزء به کل می‌روند. در واقع مشاهده امور جزئی و بیان یک اصل یا قاعده کلی از آنها را استقرا گویند.
- ✓ در قیاس ابتدا چند اصل یا مقدمه مطرح شده یا ابتدائاً نظریه‌ای را در نظر گرفته و سپس بر اساس آن فرضیه ساخته و بعد در موقعیت‌های گوناگون آزمون می‌گردد.
- ✓ متاپارادایم کلی‌ترین فهم و درک یک رشته است و به عنوان واحد برون محیط کامل^{۴۶} و یا یک چارچوب کاری عمل می‌کند.
- ✓ بیشتر رشته‌های متاپارادایم منفردی دارند اما مدل‌های پنداشتی گوناگون و متعدد دارند که این مدل‌ها از متاپارادایم مشتق می‌شوند (مهم).
- ✓ بنابراین مدل‌های پنداشتی نیز هنوز مفاهیم و قضایایی کلی دارند، البته حیطه آنها محدود متاپارادایم است ولی مفاهیم و قضایای آنها هنوز انتزاعی هستند.
- ✓ مدل‌های پنداشتی که ماتریکس دیسیپلین یا پارادایم نیز نامیده می‌شوند؛ زیرا فرهنگ هر رشته هستند.
- ✓ مدل‌های پنداشتی برای سازماندهی تفکر، مشاهده و تفسیر آنچه دیده شده به کار می‌روند.

⁴⁶ encapsulate

نکات تکمیلی فصل چهارم

- ✓ منشاء گسترش تئوری در هر رشته، ایده، سوالات و پدیده‌های است.
- ✓ دیسپلین رشته بازگو کننده سوالات هر رشته می‌باشد.
- ✓ محور توسعه در دیسپلین‌های پرستاری فرایند مراقبت می‌باشد.
- ✓ تئوری پرستاری مشخص کننده حیطه‌های مورد علاقه پرستاری است.
- ✓ تئوری‌های پرستاری بعد بررسی تمام جوانب، مدیریت و آموزش پرستاری را هدایت و با تعریف دقیق از مفاهیم، حیطه‌ها و جایگاه پرستاری اولویت‌های مراقبتی و سلامت را تعریف می‌کنند.
- ✓ تئوری به عنوان الگو و راهنما برای عملکرد پرستاری می‌باشد. زیرا ماهیت تجویزی و قابل پیش-بینی کننده بودن تئوری منجر به پیشگویی در مورد نتایج مداخلات می‌شود.
- ✓ تئوری به عنوان یک حدس و یک ایده علمی که نشأت گرفته از موقعیت‌های واقعی است که راهنمای مناسبی برای مطالعات کمی و کیفی می‌باشد.
- ✓ تئوری ایجاد کننده حقیقت نیست، بلکه بهترین حدس پژوهشگر بر اساس مطالعات قبلی، ارزش‌ها و عقاید دیگران می‌باشد.
- ✓ نظریه پرستاری با هدف توصیف پدیده، تبیین روابط ما بین پدیده‌ها، پیش‌بینی نتایج یا تجویز مراقبت‌های پرستاری شکل می‌گیرد.
- ✓ مسئولیت و استقلال حرفه‌ای در گرو کاربرد نظریه پرستاری است.
- ✓ وجود قدرت کنترل و پیش‌بینی در نظریه موجب کاربرد نظریه در مراقبت از بیمار می‌شود.
- ✓ تئوری ایده‌ها را تعریف نمی‌کند بلکه توصیف و پیش‌بینی می‌کند.
- ✓ یکی از ارکان اساسی ایجاد نظریه پرستاری، مشاهده است.
- ✓ مشکل کاربردی نبودن نظریه‌های پرستاری در بالین اقتباسی بودن و قرض گرفتن نظریه‌های پرستاری از رشته‌های دیگر می‌باشد که گاهی در پرستاری کاربرد ندارد (مهم).
- ✓ هدف از ابداع و ارتقاء نظریه در پرستاری خلق و ایجاد تغییرات دلخواه و مطلوب در مددجو و شرایط وی می‌باشد که به این نظریه‌ها (تئوری‌های موقعیت ساز) می‌گویند.
- ✓ چین و کرامر تئوری را یک ساختار خلاق و دقیق از ایده‌های سیستماتیک و هدفمند می‌داند که شرایط آزمون یک پدیده را فراهم می‌کنند (مهم).
- ✓ نایتینگل اولین تئورسین پرستاری مدرن بود که تأکید بر کار پرستاری داشت.

فصل چهاردهم:

مدل سیستمی

- ✓ تئوری نیومن از نظر حیطه جزو تئوری های بزرگ می باشد. زیرا ارتباط بین مددجو، محیط و اعمال پرستاری تمام موقعیتها را توضیح می دهد.
- ✓ تئوری نیومن از تئوری برتالانفی منشاء گرفته است.
- ✓ تئوری نیومن یک تئوری سلامت محور است.
- ✓ تمرکز تئوری نیومن اغلب روی مفهوم پردازش عمل و عکس العمل های پرستار و مددجو است.
- ✓ در تئوری نیومن، پرستاران با مددجو به عنوان یک کل برخورد می کنند.
- ✓ سازگاری در تئوری نیومن، فرایندی است که ارگانیسم نیازهای خود را تأمین کند.
- ✓ الگوی پنداشتی نیومن به عنوان یک الگوی کل گرا است.
- ✓ انسان در تئوری نیومن، یک سیستم کلی در نظر گرفته می شود.
- ✓ تمرکز نیومن بر ، واکنش فرد نسبت به تنش و عوامل موثر بر توانایی فرد در سازگاری با تنش و ایجاد تعادل است.
- ✓ انسان در مدل نیومن، همانند یک سیستم باز در نظر گرفته میشود که همواره در تعامل با محیط است.
- ✓ مددجوی پرستاری در مدل نیومن فردی است که با استرس مواجه می شود.
- ✓ مدل نیومن بر استرس، مکانیسم دفاعی یا فاکتورهای بقایی تاکید دارد.
- ✓ تئوری نیومن انتزاعی است و وضوح ندارد.
- ✓ تئوری نیومن بر اساس تئوری سیستمها پایه گذاری شده است.
- ✓ در تئوری نیومن کل چیزی فراتر از مجموعه قسمتها است.
- ✓ تئوری نیومن در موقعیتهای مختلف پرستاری به کار می رود.
- ✓ تئوری نیومن همسو با ارزشهای کل گرایانه در پرستاری و ارتباط متقابل بین محیط و سیستم مددجو است.
- ✓ دو جز اصلی تئوری نیومن، استرس و پاسخ به استرس است.
- ✓ تئوری نیومن مشابه نظریه گشتالت است.
- ✓ در تئوری نیومن مراقبت پرستاری با بررسی و شناخت تنش زها شروع می شود.
- ✓ تمرکز پرستاری در تئوری نیومن ، بر نیازها و استرسوهای فرد می باشد.

مسئله پرستاری

- ✓ نارسایی در درک بیمار به عنوان یک انسان.
- ✓ نارسایی در شناخت سطوح معانی ارتباط.
- ✓ نارسایی در گوش کردن، استفاده از عبارات ارزشی بدون بازخورد دادن.
- ✓ واکنش های خودکار.
- ✓ گسیختگی در ارتباط.

فرایند پرستاری

- ✓ فرایند تعیین نیازها، معتبرسازی نتایج و تصمیم گیری در مورد اینکه چه کسی باید نیازهای بیمار را برطرف کند.
- ✓ برنامه یک دوره عمل و معتبرسازی.
- ✓ روش هوشی منظم، یک روش منطقی دسترسی به مسائل پرستاری.
- ✓ استفاده از دانش و درک مفاهیم مراقبت بیمار از تمام علوم پرستاری.

درمانگری های پرستاری

- ✓ استفاده درمانی از خود(پرستار)، روش سنجیده و عقلانی منظم برای مسائل بیمار.
- ✓ هر گونه اقدامی که توسط پرستار برای بیمار با هدف سازگاری با فرد، خانواده و بیماری انجام می شود.
- ✓ روش های پیدا کردن معنا در بیمار و کاهش درد و رنج شود را درمان پرستاری می نامند.

انواع روش های پیدا کردن معانی

۱- روش های مستقیم

- ✓ تکنیک ها ارتباطی: استفاده از سوالات با تفسیرهای باز، تکنیک های بازتاب دادن، سهیم شدن در درک.

۲- روش های غیر مستقیم

- ✓ روش های تمثیل (گفتن داستان مشابه)، در لفافه گفتن مسئله (استفاده از ضمیر غیر مشخص)، روش تجربه شخصی (به اشتراک گذاشتن تجربه).

✓ به اعتقاد نیومن، ارتباط تئوری و عمل به تسهیل ارتباط مکمل ما بین پرستاری و طب کمک می کند.

✓ نیومن بین مراقبت پرستاری و مراقبت طبی افتراق قائل شد.

✓ تئوری نیومن برای لمس درمانی، مراقبت از نوجوانان دیابتی، ساکنین خانه سالمندان و زنان مبتلا به سرطان تخمدان بکار گرفته شده است.

✓ تئوری سلامتی بعنوان هوشیاری توسعه یافته از نگرانی برای کسانی که سلامتی برای آن ها بعنوان فقدان بیماری یا ناتوانی غیر ممکن می دانند، ناشی شده است.

✓ به عقیده نیومن، فرد باید خود پرستار را انتخاب کند، همچنین معتقد است که پرستار باید مقید به زمان یا مکان خاص باشد.

✓ با توجه به تئوری نیومن مفهوم سلامتی بار مثبت و مفهوم بیماری بار منفی دارد را تأیید نمی کند.

✓ تئوری نیومن به سوی سلامتی همه افراد بدون در نظر گرفتن وجود یا عدم وجود بیماری توسعه یافته است.

✓ نیومن سلامتی را تحت یک فرایند پیوسته مدنظر قرار می دهد که این مفهوم از کلیت و تمامیت انسان نشأت گرفته است که طیف آن از بیماری تا عدم بیماری می باشد.

✓ تئوری نیومن ادعا می کند، هر فردی در هر شرایط، بدون در نظر گرفتن چگونگی اختلال و ناامیدی به نظر می رسد، بخشی از فرایند جامع و فراگیر هوشیاری توسعه یافته است. عبارتی فرایند بیش از خود شدن، پیدا کردن معنی بزرگ تر در زندگی، و دستیابی به بعد جدیدی از ارتباط با سایر افراد و جهان است.

✓ نظریه قدرت به عنوان مشارکت هوشیارانه در تغییر از تئوری مارگارت نیومن (سلامت به عنوان مشارکت هوشیارانه استخراج) شد.

✓ نیومن از پرستاری تعریف مجددی داشت؛ **پرستاری** فرایند شناخت افراد در ارتباط با محیط و فرایند درک هوشیاری است.

✓ نیومن در تئوری خود، **پرستاری** را به عنوان مراقبت در تجربه سلامتی شرح می دهد.

✓ **پرستاری** به عنوان شناخت الگوی شخصی در تعامل با محیط جهت می دهد و تعامل را به عنوان فرایند آگاهی ظاهر شده می پذیرد.